

“Lonsdale-jongeren” in Nederland

Feiten en fictie van een vermeende rechts-extremistische subcultuur

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	3
2. Gabbers in Nederland: "Lonsdale-jongeren"	3
3. Gabbercultuur en de Nederlandse democratische rechtsorde.....	4
3.1 Organisatiegraad	4
3.2 Gabbers en rechts-extremistische ideologie	5
3.3 Gabbers en rechts-extremistische groeperingen en partijen in Nederland.....	5
4. Samenvatting en conclusie.....	7

1. Inleiding

Beeldbepalend binnen extreem rechts in Nederland zijn momenteel de ongeorganiseerde (groepen) van individuen en jongerensubculturen die op velerlei manieren en al dan niet politiek gemotiveerd een extreem rechtse of racistische boodschap uitdragen. Steeds meer autochtone jongeren maken gebruik van extreemrechtse symbolen om hun identiteit te benadrukken. Omdat verschillende allochtone jongeren zich in de openbare ruimte eveneens in groepen manifesteren, komt het vooral in de kleinere steden en op middelbare scholen in het land regelmatig tot provocaties en confrontaties. Daarbij gaat het initiatief tot de provocatie nu eens uit van de autochtone jongeren en dan weer van de allochtone jongeren. Bij incidenten die op deze manier worden veroorzaakt is alleen al het uiterlijke extreemrechtse vertoon van de autochtone jongeren voldoende voor grote maatschappelijke weerstand. Vooral jongeren die zich graag kleden in het merk Lonsdale, in de volksmond “Lonsdale-jongeren” genoemd, zijn het afgelopen jaar onderwerp van grote maatschappelijke, politieke en media aandacht geweest. Lonsdale is niet meer dan een Brits kledingmerk dat graag gedragen wordt binnen de grootste jongerensubcultuur in Nederland. Het overgrote deel van de jongeren dat Lonsdale draagt manifesteert zich zonder politieke ideologie en in losse verbanden. Hoewel de problemen die zij veroorzaken vooral op het terrein van de openbare orde liggen, kan het feit dat een aantal van hen zich uniform kleedt en rechts-extremistische symbolen hanteert, de gepercipieerde rechts-extremistische dreiging die van hen uitgaat versterken.

Naar aanleiding van recente gebeurtenissen, in het bijzonder de vechtpartij in Venray en de brandstichting bij de islamitische school in Uden, is de AIVD gevraagd een onderzoek naar het fenomeen “Lonsdale-jongeren” uit te voeren. De centrale vragen zijn in welke mate er sprake is van een georganiseerd optreden van deze jongeren, in welke mate er sprake is van rechts-extremistische ideologie en politieke motivaties onder hen en in hoeverre deze jongeren door de rechts-extremistische groeperingen en partijen in Nederland actief worden gerekruteerd voor de politieke strijd. Hieronder volgt een weergave van de bevindingen van de AIVD tot nu toe.

2. Gabbers in Nederland: “Lonsdale-jongeren”

Lonsdale is een Brits kledingmerk. De sportkleding van Lonsdale werd in 1960 in Engeland geïntroduceerd en was in die jaren vooral populair onder jongeren uit de Britse arbeidersklasse. Het feit dat het kledingmerk Lonsdale werd geassocieerd met sportiviteit, doorzettingsvermogen en ontworsteling aan de eigen sociaal-economische klasse, droeg bij aan de populariteit van het kledingmerk.

Begin jaren negentig maakte Nederland kennis met een nieuwe jongerencultuur die gabber werd genoemd. De gabberbeweging groeide in korte tijd uit tot de belangrijkste subcultuur onder Nederlandse jongeren. Gabbers kleedden zich doorgaans uniform. Zo waren in de beginjaren van de gabberbeweging bepaalde trainingspakken populair. Later bepaalden de zogenaamde zwarte “bomberjacks” het straatbeeld. Omdat veel gabbers een Nederlands vlaggetje op hun bomberjack droegen, kaal waren en hun vaderlandsliefde niet onder stoelen of banken staken, ontstond het beeld dat gabbers rechts-extremistisch waren (slechts een enkeling echter hield er daadwerkelijk rechts-extremistisch gedachtegoed op na).

Het kledingmerk Lonsdale werd rond 2002 populair in de Nederlandse gabberssubcultuur. Omdat het merk Lonsdale ook enige tijd populair was binnen de rechts-extremistische skinhead-scene¹, kreeg het kledingmerk een rechts-extremistisch imago. Het kledingmerk – maar ook de drager ervan - heeft daardoor ook in Nederland een rechts-extremistisch imago gekregen.

De huidige generatie gabbers is gemiddeld tussen de 15 en 25 jaar oud en vindt elkaar nog steeds voornamelijk in de gezamenlijke liefde voor hardcore-house muziek². Een klein deel van

¹ Veel rechts-extremistische skinheads gebruiken het kledingmerk Lonsdale als rechtsextremistisch symbool. De lettercombinatie –NSDA- in de merknaam LONSDALE is voor hen een verwijzing naar de NSDAP, de nationaal-socialistische partij van Adolf Hitler.

² De gabbercultuur lijkt vooral een Nederlands fenomeen te zijn. Hoewel ook in landen om ons heen jongerengroepen zich door middel van kleding en symbolen trachten te onderscheiden, wordt er nergens

de gabberjongeren vindt elkaar echter ook in toenemende mate in het dragen van rechts-extremistische symbolen zoals hakenkruisen en bepaalde getalscombinaties met een rechts-extremistische connotatie. De provocerende werking die van deze symbolen uitgaat is bij hen bekend, wordt geaccepteerd en vaak doelbewust gezocht. Hoewel de rechtsextremistische symbolen een belangrijk onderdeel zijn van de groepsidentiteit is de werkelijke betekenis van de gehanteerde rechts-extremistische symbolen echter lang niet altijd bij de dragers daarvan bekend. Hoewel deze jongeren zich kenmerken door sterke xenofobe opvattingen en gevoelens die onder andere gevoed worden door incidenten met allochtone jeugdgroepen, is van enige onderliggende rechts-extremistische ideologie of rechts-extremistische politieke motivatie nauwelijks sprake. Dit neemt overigens niet weg dat velen van hen zich doorgaans wel kunnen vinden in de opvattingen van partijen als Nieuw Rechts en de burgerlijk extreemrechtse partij Nationale Alliantie. Genoemde partijen vertolken niet zelden de frustratie over de multiculturele samenleving en de xenofobe en nationalistische gedachten die onder een deel van de gabbers leven. Daarnaast kunnen ook de visies van partijen als de LPF en Groep Wilders op positief onthaal bij sommige gabbers rekenen.

3. Gabbercultuur en de Nederlandse democratische rechtsorde

Het dragen van Lonsdale-kleding, het dragen van rechts-extreme symbolen en het bezigen van extreemrechts taalgebruik, is aldus een kenmerk geworden van de huidige dominante autochtone jeugdcultuur in Nederland. Deze jeugdcultuur manifesteert zich verspreid over het hele land maar concentreert zich vooral in kleinere steden en dorpen en op VMBO-scholen in het land. Deze VMBO-scholen zijn niet zelden locaties waar deze jongeren voor het eerst in aanraking komen met grotere groepen allochtonen. Ook deze allochtone jongeren manifesteren zich in groepen en kleden zich op hun beurt in kledingmerken als Karl Kani en Fubu. Dit uniform optreden van zowel de allochtone als autochtone jongeren, en met name het rechts-extreme vertoon van de laatste, is niet zelden aanleiding voor soms heftige confrontaties tussen beide groepen. De confrontaties met allochtone jongeren of gewelddadige acties van gabbers gericht tegen objecten als moskeeën, islamitische scholen en Joodse begraafplaatsen, vinden regelmatig onder invloed van alcohol en andere geestverruimende middelen plaats. Deze confrontaties en vernielingen kennen doorgaans dan ook geen planmatige opzet of gecoördineerde voorbereiding. De confrontaties tussen gabbers en allochtone jongeren lijken toe te nemen waarbij agressie nu eens van de ene en dan weer van de andere zijde komt. De conflicten tussen gabbers en allochtone jongeren gaan doorgaans om macht; macht op straat, over meisjes, over het gebruik van openbare ruimten, over de dansruimte op grote feesten of over de toegang tot het jongeren centrum.

3.1 Organisatiegraad

Gabbers in Nederland zijn ongeorganiseerd. Het betreft diverse lokale groepen jongeren die in wisselende samenstellingen verkeren (fluïde netwerken) en nauwelijks onderling contact hebben. Van enige landelijke georganiseerdheid van gabbers is tot nu toe geen sprake. Veel van de lokale gabbergroepen lijken zich zelden of nooit buiten de eigen kring te keren en alleen in de eigen regio actief te zijn. Doorgaans wordt in studies naar het fenomeen wel een onderscheid gemaakt in harde-kernleden en meelopers. Schattingen in percentage meelopers en harde-kernleden geven aan dat van alle "Lonsdale-jongeren" ongeveer 5% tot de harde kern kan worden gerekend die ook daadwerkelijk rechts-extremistische denkbeelden aanhangt. Het zijn ook deze harde-kernleden die soms lid zijn van een rechts-extremistische groepering of partij in Nederland. Het ideologische onderscheid tussen harde-kernleden en meelopers wordt in de praktijk niet altijd vertaald in een verschil in actiebereidheid. In voorkomende gevallen – vooral onder invloed van drank en drugs – keren ook de zogenaamde meelopers zich op verbaal of fysiek gewelddadige wijze tegen de door de groep gepercipieerde "ander" of "tegenstander".

op een dergelijk grote schaal identiteit ontleend aan en met extreem rechtse symbolen geflirt als binnen de huidige dominante Nederlandse gabberssubcultuur.

3.2 Gabbers en rechts-extremistische ideologie

Uit verschillende (wetenschappelijke) studies en diverse onderzoeken bij politiekorpsen in het land blijkt dat het overgrote deel van de gabbers geen overtuigde extreem-rechtse ideologie aanhangt. Eveneens ontbreekt het bij het merendeel aan enige politieke motivatie. Binnen de gabbercultuur zijn xenofobie, nationalisme en frustratie over de multiculturele samenleving echter wel breed gedragen gevoelens. In onderzoek naar rechts-extremisme onder jongeren worden onder andere het belang van het Nederlandse cultuurbehoud, onveiligheidsgevoelens en *eigen-volk-eerst*-denkbeelden als mogelijk verklarende factoren voor de rechts-extreme houding en de flirt met extreemrechtse denkbeelden gepresenteerd¹. Het betreft jongeren die zich, zonder politiek georganiseerd te zijn, tegen buitenlanders keren en dit laten blijken door bepaalde stijkenmerken. Voor het overgrote deel van de gabbers geldt dan ook dat er weliswaar sprake is van een rechts-extreme *houding* maar niet van een rechts-extremistische *ideologie* of sympathie. Ook van racisme in de betekenis van het handelen vanuit beredeneerde overwegingen van biologische inferioriteit is binnen deze jongerengroepen geen sprake².

Binnen de gabberjeugdcultuur bestaat overigens een stroming die zich antiracistisch opstelt, mede uit onvrede over de negatieve beeldvorming die over hen en het kledingmerk Lonsdale met name is ontstaan. Eind juni 2005 zal een gezamenlijke actie van het Landelijk Bureau ter bestrijding van Rassendiscriminatie en de hardcore-muziekscène plaatsvinden³. Deze actie richt zich tegen racisme, fascisme en het negatieve imago van gabbers. De firma Lonsdale is zelf de campagne "Lonsdale loves all colours" gestart. Op rechts-extremistische websites en binnen rechts-extremistische groeperingen en organisaties wordt het kledingmerk Lonsdale eveneens als niet rechts-extremistisch geportretteerd. De uitroep: "Echte rechts-extremisten dragen geen Lonsdale", is daar regelmatig te beluisteren.

3.3 Gabbers en rechts-extremistische groeperingen en partijen in Nederland

Tot op heden is niet vastgesteld dat vanuit de diverse gabber-groepen in Nederland systematisch, massaal en langdurig verbintenissen worden aangegaan met rechts-extremistische groeperingen en partijen in Nederland. Ook van het ontstaan van nieuwe rechts-extremistische groeperingen vanuit de gabbers zelf is momenteel niet of nauwelijks sprake. Door rechts-extremistische groeperingen en politieke partijen wordt niet actief geronseld onder gabbers. Rechts-extremistische groeperingen en partijen in Nederland hanteren doorgaans echter geen strenge toelatingseisen. Het is dan ook voorstelbaar dat zich onder de (nieuwe) leden tevens gabbers bevinden. Na de moord op Theo van Gogh in 2004 meldden verschillende rechts-extremistische groeperingen en partijen een aanwas van nieuwe leden. Of zich daaronder veel gabbers bevonden is niet bekend.

Hoewel geen rechts-extremistische partij, grijpt momenteel alleen Nieuw Rechts de recente incidenten en onvrede onder gabbers aan om actief nieuwe leden te werven. Omdat Nieuw Rechts zich in het maatschappelijke debat gematigder toont dan de meeste rechts-extremistische groeperingen en partijen en zich momenteel in de media als begripvolle medestander van de gabbers toont, is het niet ondenkbaar dat gabbers zich vooral tot een partij als Nieuw Rechts voelen aangetrokken.

Hoewel niet actief geweerd, worden gabbers door de gevestigde rechts-extremistische partijen over het algemeen niet als betrouwbare achterban gezien vanwege hun geringe politieke motivatie en hun overmatig alcohol- en drugsgebruik⁴. De houding ten opzichte van allochtonen

¹ *Lokale aanpak van rechtsextremisme onder jongeren. Een onderzoek naar het beleid binnen 4 gemeenten om extreem-rechtse sympathieën onder jongeren tegen te gaan.* 2005. Landelijk Bureau ter Bestrijding van Rassendiscriminatie.

² Het Willem Pompe Instituut voor Strafrechtswetenschappen komt overigens al in 1997 tot vergelijkbare conclusies in een onderzoek naar jeugdculturen dat mede in opdracht van de (toenmalige) BVD is uitgevoerd. De gabbers van nu verschillen dan ook niet wezenlijk van de gabbers van toen. *Het zijn onze feesten. Jeugdculturen en geweld tegen allochtonen in Nederland.* 1997. Willem Pompe Instituut voor strafrechtswetenschappen. Universiteit Utrecht.

³ Betreft de manifestatie Hardcore United! die op 25 juni in het Beursgebouw te Eindhoven plaatsvindt. Zie ook de websites van de betrokken organisaties www.hardcoreunited.nl en www.lbr.nl.

⁴ Ervaringen uit het verleden dragen bij aan deze houding tegenover gabbers. Van 2000 tot ongeveer 2002 was de organisatie Stormfront Nederland actief. De Stormfront aanhang bestond grotendeels uit zeer

wordt doorgaans wel met de gabbers gedeeld, maar de grote aantallen drinkende, drugsgebruikende, feestende en gewelddadige gabbers blijken doorgaans niet de aanhang of politieke soldaten te zijn die de rechts-extremistische partijen zoeken. Bovendien tasten zij de "goede naam" van de echte rechts-extremisten aan. Ook op rechts-extremistische websites wordt doorgaans negatief over gabbers gesproken en worden ze ook daar niet serieus genomen. Een uitzondering is het Verenigd Nederlands Arisch Broederschap (VNAB) dat zich eind 2004 aansloot bij de neonazistische Nederlandse Volksunie (NVU). Onder de handvol VNAB-leden bevonden zich ook gabbers. Met hun lidmaatschap van de NVU gaven deze jongeren een aanzet tot de heropricting van de Germaanse Jeugd Nederland (GJN) de jongerenafdeling van de NVU. De VNAB is in zijn geheel opgegaan in de GJN. De NVU werft niet actief onder gabbers. Vanwege het feit dat de GJN geworteld is in de gabbercultuur is het echter wel voorstelbaar dat daaruit enige aanwas van nieuwe leden voor de NVU plaatsvindt. De AIVD heeft geen aanwijzingen dat daarvan op grote schaal sprake is.

Radicalisering onder gabbers

Radicalisering zoals bestudeerd door de AIVD wordt opgevat als de groeiende bereidheid tot het nastreven en/of ondersteunen van diep ingrijpende veranderingen in de samenleving die op gespannen voet staan met de democratische rechtsorde en/of waarbij ondemocratische middelen worden ingezet. De AIVD heeft geen aanwijzingen dat binnen de belangrijkste jongerensubcultuur in Nederland op dit moment sprake is van een proces van radicalisering zoals hier bedoeld. Er zijn bovendien geen aanwijzingen dat rechts-extremistische groeperingen en partijen in Nederland bewust en intentioneel een proces van radicalisering onder deze jongeren aanjagen. De regelmatige confrontaties tussen allochtone jongeren en jongeren uit de gabbersubcultuur zijn echter wel reden tot zorg waar het de cohesie in de Nederlandse samenleving op langere termijn betreft. Hoewel er geen aanwijzingen zijn dat vanuit de gabberjongeren zelf, dan wel vanuit rechts-extremistische organisaties in Nederland bewust een verstoring van de cohesie in de Nederlandse samenleving wordt nagestreefd, kunnen voortdurende en heftige confrontaties tussen jongerengroepen in potentie interetnische spanningen aanwakkeren en de cohesie in de Nederlandse samenleving aantasten.

De rol van het Internet

Het Internet wordt in verschillende studies naar als factor in het proces van radicalisering van gabbers genoemd. Het Internet verschaft aanhangers van veel subculturen en dus ook gabbers een belangrijke ontmoetingsplaats. Een voorbeeld van een website waar veel gabbers elkaar treffen is www.Holland-Hardcore.com. Dergelijke sites kunnen een broedplaats zijn voor extreem rechtse en rechts-extremistische ideeën. Op de site worden deelnemers aan bijvoorbeeld discussiefora geconfronteerd met een veelheid aan rechtse en racistische ideeën, uitspraken en symbolen. Op deze sites wordt ook veel gediscussieerd over radicale acties en wordt met regelmaat opgeroepen tot ernstig geweld en gewelddadige acties tegen allochtonen. Racistische uitingen zijn op een toenemend aantal extreem rechtse en rechts-extremistische websites een alledaagse aangelegenheid. Het is dan ook voorstelbaar dat van de uitlatingen van rechts-extremistische groeperingen op het Internet een radicaliserende werking uitgaat en dat zij daarmee van invloed zijn op de huidige, zich verscherpende, etnische verhoudingen binnen de Nederlandse samenleving. Als uiterste consequentie hiervan kunnen sluimerende antiallochtone sentimenten op gewelddadige wijze tot uitdrukking komen. Hoewel de discussies op het Internet soms zeer fel zijn – zeker na belangrijke maatschappelijke gebeurtenissen zoals de moord op Theo van Gogh – heeft de AIVD geen aanwijzingen dat aan deze discussies en aan de oproepen om tot actie over te gaan massaal en in georganiseerd verband gehoor wordt gegeven.

De rol van ingrijpende maatschappelijke gebeurtenissen

Onder invloed van ingrijpende gebeurtenissen als de moord op Theo van Gogh en de processen tegen verdachten van terrorisme zijn de interetnische verhoudingen in Nederland de afgelopen jaren steeds meer onder druk komen te staan. Naast deze gebeurtenissen met een landelijke uitstraling kan ook van lokale incidenten een radicaliserende werking uitgaan

jeugdige gabbers en skinheads. De Stormfrontorganisatie kende maar een kortdurend bestaan. Het bleek uiteindelijk niet mogelijk om met deze onberekenbare en niet politiek gemotiveerde achterban een goed functionerende politieke actiegroep op te zetten.

waardoor spanningen tussen allochtone en autochtone jongeren op lokaal niveau toenemen. Hoewel de berichtgeving in de media regelmatig anders suggereert, lijkt er veel vaker sprake te zijn van een proces van actie en reactie waarbij nu eens de autochtone jongeren en dan weer de allochtone jongeren een confrontatie uitlokken. Het algemene beeld dat alleen de vermeende rechts-extremistische jongeren verantwoordelijk moeten worden gehouden voor de interetnische spanningen doet dan ook geen recht aan de werkelijkheid en kan tot verzet en verdere radicalisering van deze jongeren leiden.

4. Samenvatting en conclusie

Beeldbepalend binnen ongeorganiseerd extreemrechts in Nederland zijn momenteel vooral de groepen autochtone jongeren die zich, op velerlei manieren en al dan niet politiek gemotiveerd, bezighouden met het uitdragen van een extreem rechtse of racistische boodschap. Daarbij maken zij gebruik van extreemrechtse symbolen. Mede daardoor komen zij regelmatig in botsing met allochtone jongeren en de lokale autoriteiten. Bij incidenten die op deze manier worden veroorzaakt, is alleen al het uiterlijke extreemrechtse vertoon voldoende voor grote maatschappelijke weerstand. Hoewel het hier doorgaans gaat om jongeren die zich voor het overgrote deel zonder politieke ideologie in losse verbanden manifesteren, is de gepercipieerde dreiging die van hen uitgaat groot. Deze gepercipieerde dreiging wordt nog eens vergroot omdat een aantal van hen zich uniform kleedt in kleding die met extreemrechts wordt geassocieerd. Een dergelijk kledingmerk is Lonsdale en in de volksmond worden deze jongeren dan ook wel “Lonsdale-jongeren” genoemd. In feite betreft het hier echter de zogenaamde gabbers. Gabber is een jongerensubcultuur die al enkele jaren in Nederland aanwezig en geldt momenteel als de dominante jongerensubcultuur in Nederland.

In de media is de problematiek van de zogenaamde “Lonsdale-jongeren” breed uitgemeten en op onderdelen onterecht uitvergroot. Het rechts-extremistische label dat door de media maar ook door enkele lokale en landelijke bestuurders aan deze “Lonsdale-jongeren” wordt gegeven, wordt niet door de AIVD gedeeld. Het veelvuldige gebruik van het etiket “racistisch” als kwalificatie voor deze jongeren doet in de praktijk geen recht aan het karakter van deze groep, omdat er geen sprake lijkt te zijn van handelen vanuit beredeneerde overwegingen van biologische inferioriteit. “Lonsdale” als typering van een jeugdcategory is dan ook eerder een sociologisch dan een politiek begrip.

Het overgrote deel van de Nederlandse gabbers is slechts geïnteresseerd in muziek en hangt geen rechts-extremistische ideologie aan en is niet politiek gemotiveerd. Xenofobie, nationalisme en frustraties ten aanzien van de multiculturele samenleving zijn echter wel breed gedragen gevoelens binnen de gabbercultuur in Nederland. Deze gevoelens leiden – vaak onder invloed van drank en drugs – regelmatig tot gewelddadige confrontaties met allochtonen en gewelddadige acties tegen bijvoorbeeld islamitische instituten. Vanwege de veelvuldige confrontaties tussen gabbers en allochtone jongeren in met name de kleinere steden in het land, vormen zij momenteel een groeiend probleem voor de lokale openbare orde.

Van een reële rechts-extremistische dreiging vanuit de gabbercultuur is vooralsnog geen sprake. Slechts een kleine harde kern binnen de gabbercultuur hangt daadwerkelijk rechts-extremistische denkbeelden aan en wil doelbewust provoceren door het dragen van rechts-extremistische symbolen. Een aantal van hen is lid van een rechts-extremistische groepering of partij in Nederland. Rechts-extremistische groeperingen en partijen in Nederland doen geen pogingen om actief nieuwe leden onder de gabbers in Nederland te rekruteren. Doorgaans worden gabbers als onbetrouwbaar en onbruikbaar voor de politieke strijd gezien. Teleurstellende ervaringen in de samenwerking met gabbers in het verleden, dragen mede bij aan deze negatieve houding die binnen rechts-extremistische kringen ten aanzien van deze jongeren bestaat. Van een massaal doorstromen van gabbers naar rechts-extremistische groeperingen is tot op heden geen sprake.

Het probleem van deze jongeren is vooralsnog dus niet gelegen op het vlak van politieke mobilisatie hoewel zij in potentie wel een electoraal reservoir voor rechts-extremistische partijen in Nederland kunnen vormen. De grootste dreiging voor de Nederlandse democratische rechtsorde zit op dit moment vooral in het bestaan van een breed sociaal maatschappelijk

probleem waar in een sfeer van frustratie over de Nederlandse multiculturele samenleving zowel van autochtone als van allochtone zijde interetnische confrontaties worden uitgelokt. Voortdurende en heftige interetnische confrontaties kunnen op termijn een bedreiging vormen voor de cohesie in de Nederlandse samenleving.